

мовою. Тільки з такої позиції суржик можна розглядати як певне покращення становища української мови шляхом збільшення кількості її носіїв.

Таким чином, можна зробити висновок, що неможливо одразу позбутися наслідків і явищ мовної гібридизації. Але поступові кроки, у вигляді підвищення рівня викладання української мови та літератури, політика сприяння розвитку й популяризації української культури, контроль за якістю мовлення осіб, які є гарантами впровадження державної мови (викладачів, журналістів, держслужбовців), значною мірою підвищать здатність українського суспільства підняти престиж української мови і культури.

Демиденко М.
НТУ «ХПІ»

МОВНА СТІЙКІСТЬ – ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД І УКРАЇНСЬКІ РЕАЛІЇ

Нас навчали вихованості. «Відповідати тією мовою, якою до тебе звертаються, – це ознака ввічливості», – методично повторювали вчителі в школі. Ми вирости дуже гречними й тепер спілкуючись із російськомовними колегами, друзям і просто переходимо, чемно переходимо на їхню мову. Ніби інакше вони нас не розуміють. А українська – це для особливих випадків: у когось – для дому, ще в когось – для офіційних урочистостей. Звичайно, якою мовою де і з ким говорити, – особиста справа кожного. Тільки в масштабах країни лінгвістична нестійкість бачиться загрозливою: якщо кожен українець виявлятиме свою «ввічливість» до російськомовних. Хто ж тобі говоритиме українською? Навіть вихованість має межу. Вихованість – це ще й відповідальність.

Мовну стійкість народу повинні жити чотири головні джерела, що становлять доконечні умови його національного існування: національна традиція (історична пам'ять), національна свідомість та солідарність, що мають становити взаємопов'язану нерозривну пару, національна духовна і матеріальна культура, національний мир і співробітництво з іншими етносами, що живуть на території відповідного народу, а також з іншими народами світу.

В історії європейських народів можна знайти чимало прикладів колективної мовної стійкості народу, завдяки якій йому вдалося за складних політичних обставин протистояти мовно-культурній асиміляції. Одним з найяскравіших прикладів є досвід басків, які зберегли й донині найдревнішу в Європі мову. Сучасний дослідник історії басків пише про їхню дивовижну здатність ще з доісторичних часів поєднувати «пасивний опір та гнучкість щодо асиміляції, яка дала їхнім нащадкам змогу залишитися самими собою пізніше за панування інших чужинців». Серед слов'янських народів високу опірність асиміляції виявляли поляки в період втрати державної незалежності. У середовищі польської еліти в цей час поширеним було ставлення до російської мови як до мови завоювання, вживання якої навіть у спілкуванні з її носіями вважалося проявом колаборанства.

Перспективи української мови виглядають песимістичніше порівняно з баскською та польською мовами. Мовний конформізм українців, їхня звичка підпорядковуватися диктатові російськомовних партнерів по комунікації став масовим явищем, яке виразно виявляють соціологічні дослідження мовної поведінки сучасної молоді у ситуаціях неформального міського спілкування.

Аналіз відповідей на запитання, якою мовою респондент відповідає, якщо до нього у транспорті, магазині, на вулиці, звертаються українською мовою, і, відповідно, якою дає відповідь при звертанні російською мовою, показав кардинальну відмінність між мовною поведінкою українців і росіян. 83, 2% опитаних українців при звертанні до них українською мовою відповідають також українською. Водночас при звертанні російською абсолютна більшість української молоді (90, 6%) переходить на російську мову спілкування. Росіян же характеризує стабільна одномовність. Вони відповідають російською і тоді, коли до них звертається українською (відповідно 98, 2% і 95, 3%).

Як ми бачимо, проблема мовної стійкості постає не перед усіма народами, зокрема не перед тими, що здавна характеризуються мовною стабільністю, коли ніщо серйозно не перешкоджає існуванню й розвитку мови. До народів з подібною мовною стійкістю належать ті народи, мови яких поширені не тільки на території відповідних країн, а й далеко за її межами, або ті народи, мови яких хоч і мало відомі поза межами їхньої території, але поширені на ній не тільки серед рідномовних носіїв, а і серед інших етносів, що там проживають. В цих країнах мовну стабіль-

ність забезпечує власна національна територія, ефективна економіка, стабільна держава, високий рівень культури. За відсутності або кількох із цих факторів народ втрачає свою мовну стабільність. А втративши мовну стабільність і не маючи або не виробивши мовної стійкості народ може втратити найстабільнішу і найвпливовішу в світі мову.

Дяченко О. В.
НТУ «ХПІ»

ДМИТРО ПАВЛИЧКО – СОНЕТАР-4

Сонет – унікальне народження світової літератури на найвищому етапі її розвитку. В українській поезії він досяг свого вершинного розвитку в творчості Івана Франка, Миколи Зерова, Максима Рильського. Дмитро Павличко розвинув традиції своїх попередників-учителів і новаторськи розробляв зовнішню і внутрішню сонетні форми.

Од циклу до циклу Д. Павличко розвивався як сонетяр: оголена публіцистичність забарвлювалася роздумливою драматичністю, логіко-понятійний ряд дедалі більше насичувався філософсько-метафоричними елементами. Найорганічнішого сплаву філософічності й художності поет набуває в «Сонетах подільської осені». Сонетарій Д. Павличка раніше не зазначав такої ідейно-філософської насиченості. Тут і проблема життя, смерті й безсмертя; роду, родини й народу; духовності й бездуховності, обивательщини; слави й безслав'я, радості й печалі, любові й ненависті; правди й кривди, брехні і підлості, свободи й неволі, щастя й горя та ще багато чого іншого, а саме – того, чим живе й дихає повнокровна людина.

Павличкова поетична думка в «подільських сонетах» перетворилася на діалектично розгалужену, проявляючись часто заідеологізовано-антикапіталістичною, атеїстично-антиклерикальною, вона постійно перебуває в інтелектуальному пошукові, маючи вольовий, рішучий, наступальний, як і в її господаря, характер, вона в силу своєї текучості, польотності ніколи не перетворюється на догму – стан закам'янілості духовного, живого, абсолютний ворожий українському сонетяреві-4. Яскравим зразком є сонет «Далина».

У «Сонетах подільської осені» як ніколи багато творів експериментального характеру: вони схожі й несхожі на пейзажні медитації, поді-